

Justiitsministeeriumi arengukava 2010–2013

Justiitsministeeriumi arengukava kajastab Justiitsministeeriumi arengusuundi aastani 2013. Ministeerium lähtub oma tegevuses eesmärgist osaleda aktiivselt Euroopa Liidu ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide töös, et Eesti huvid oleksid kaitstud ning nendega arvestataks EL-i õigusaktide väljatöötamisel.

Arengukava jaguneb neljaks tegevusvaldkonnaks:

- kriminaalpoliitika;
- õigusemõistmine;
- õiguskaitse;
- õiguspoliitika.

Arengukava koosneb:

- 1) **tegevusvaldkondade analüüsist ja eesmärkidest** (sh hetkeolukorra analüüs, eesmärgid, indikaatorid);
- 2) **tegevuste tabelist**, kus määratletakse vahetud tulemused ning kavandatud tegevuste hinnanguline maksumus meetmete lõikes.

Arengukava elluviimiseks koostatakse igal aastal **tööplan**, millega määratakse konkreetset ülesanded arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamiseks koos tähtaegade, vastutajate ning eraldatud finantsressurssidega.

Kriminaalpoliitika

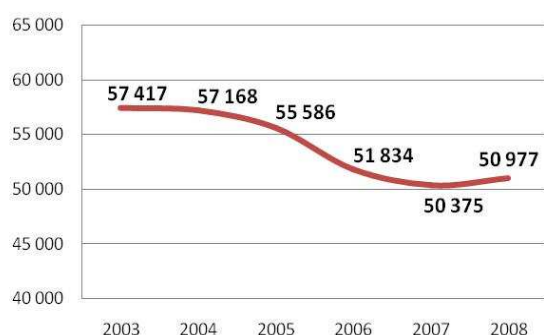
Tegevusvaldkond hõlmab vanglate, prokuratuuri, ekspertiisiasutuse ning kriminaalhoolduse tööd; karistusõiguse ja -menetluse alast õiguspoliitikat; kuritegevuse ennetamist ning karistus- ja kuritegevusalast analüüsisuutlikkust, sh statistika korraldamist.

Tegevusvaldkonna strateegilisteks alusteks on **kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010** ja **valitsuse korrupsioonivastane strateegia 2008–2012**.

Tegevusvaldkonna olukorra analüüs

Peamised saavutused

1. Riigikogu kiitis 2003. aastal heaks kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2010.
2. Viie aasta jooksul vähenes registreeritud kuritegude arv 11%. 2003. aastal registreeriti Eestis 57 417 kuritegu aastas, 2008. aastal 50 977.

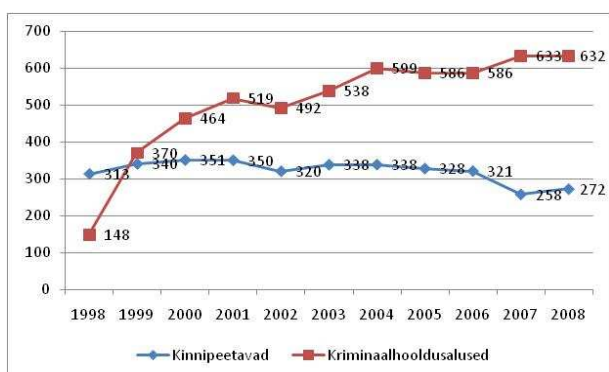
Joonis 1. Registreeritud kuriteod 2003–2008

3. 2004. aastal toimus kriminaalmenetlusasutuste reform, tänu millele on suudetud õiguskaitseasutuste ressursse paremini paigutada. Alates 2004. aastast on senise 17 maakondliku politseiprefektuuri asemel neli piirkondlikku prefektuuri ning 16 maa- ja linnaprokuratuuri asemel neli ringkonnaprokuratuuri. 2008. aastal loodi uus kohtuekspertiisiasutus (EKEI), et paremini osutada teenust politseile, prokuratuurile ja kohtule kuritegude paremaks avastamiseks.
4. Võrreldes 2003. aastaga on paranenud õiguskaitseasutuste rahastamine. Aastatel 2004–2008 on politsei (sh Kapo) eelarve kasvanud ca 60%, prokuratuuri oma üle 100%. Prokuratuuris määrati ametisse alaealiste, narco-, isikuvastase majandus- ja korrupsioonikuritegude eriasjade prokurörid.
5. Tänu õiguskaitseasutuste reformile on tõusnud kuritegude lahendamise määr ning kuritegude lahendamise kiirus. Kuritegude lahendamise määr näitab seda, kui suur hulk registreeritud kuritegudest saab kohtueelses menetluses lõpliku menetlusotsuse: 2003. aastal oli see politsei andmetel 38%, 2008. aastal 52%. Kuritegusid lahendatakse kohtueelses menetluses keskmiselt ühe aastaga.
6. 2005. aastal leppisid justiits- ja siseminister kokku **kuriteovastase võitluse eelistused**, mis võimaldab õiguskaitseasutustel paremini ressursse planeerida ja tööd paremini koordineerida: alaealiste kuritegevuse vastane võitlus (alaealiste poolt ja alaealiste suhtes toime pandud kuriteod) ning organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus (narkokuritegevus, inimkaubandus, kriminaaltulu ning korrupsioonikuritegevus).
7. Alates 2005. aastast on kriminaalpoliitika prioriteediks olnud vangide arvu vähendamine ning vanglasüsteemi reform (sh kriminaalhooldussüsteemi ja vanglate liitmine). Kui 2003. aastal oli Eestis 100 000 elaniku kohta 339 vangi, siis 2008. aastal 272 – see tähendab, et vangide arv on vähenenud 919 isiku võrra (4575-lt 3656-le). Avatud on kaks uut kambervanglat (Tartu ja Viru) ning suletud ühiselamuvanglaid (Ämari, Viljandi, Pärnu).

8. Tänu alternatiivkaristuste kasutuselevõtule on suudetud vähendada kinnipeetavate arvu. Kui 2003. a määrati ÜKT 84 isikule, siis 2008. a 1892-le; elektroonilise järelevalve (EJ) kasutuselevõtt alates 2007. aastast: 2008 a. lõpuks sai EJ kokku 187 isikut; ennetähtaegselt vabanemise laialdasemad võimalused: kui 2003. a vabanes ennetähtaegselt 20% kinnipeetavatest, siis 2008. a juba üle 30%.
9. Vanglaisene HIV levik on suudetud tõkestada, seejuures on vanglates tagatud HIV testimise ja nõustamisteenuse kättesaadavus ning sellealaste koolituste ja infomaterjalide levik.

Peamised probleemid

10. Ühiskonnale kõige ohtlikumateks on organiseeritud peitkuriteod (sh narko-, korrupsioonikuriteod) ning isikuvastased kuriteod.
11. Probleemiks on ka alaealiste kuritegevus: alaealised sooritavad ca 6% kuritegudest.
12. Seni on Eestis inimkaubandust käsitletud peamiselt prostitutsioonile sundimise (seksuaalse eksploateerimise) võtmes, ent inimkaubandusel on veel ka teisi vorme – näiteks tööorjus, elundidoonorus.
13. Eesti kuritegevuse suureks probleemiks on kõrge korduvkuritegevuse määr. Olulise osa kuritegudest panevad toime samad inimesed – korduvus on suur joores juhtimise, alaealiste vastaste seksuaalkuritegude, narkokuritegude ja varguste puhul. Näiteks registreeriti pärast süstemaatilise varguse sätte jõustumist 28.07.2008 ainuüksi kahe järgnenud kuu jooksul iga niisuguses kuriteos kahtlustatava kohta keskmiselt 1,3 vargust – seda lisaks varasematele korduvatele vargustele.
14. Korduvus on suur ka kuritegude ohvrite seas. Mõne varguseliigi puhul on kuni 42% kannatanutest langenud aasta jooksul uuesti sama liiki kuriteo ohvriks (Saar, Markina, Oole, & Resetnikova, 2005). Ettevõtetest 24% on langenud aasta jooksul mitme kuriteo ohvriks (Ahven, Rootalu, Rämmer, & Murakas, 2008). Seni on vähe tähelepanu pööratud ohvri ning tunnistaja heale kohtlemisele kriminaalmenetluses.
15. Eestis on kinnipeetavate arv ikka veel lubamatult kõrge (272 kinnipeetavat 100 000 elaniku kohta 2008. aastal), näiteks Soomes on 64 kinnipeetavat 100 000 elaniku kohta, Rootsis 74, Hollandis 100. Eraldi vajab analüüsimist vahistamispoliitika.
16. Murettekitav on, et samaaegselt kinnipeetavate arvu vähenemisega on kasvanud kriminaalhooldusaluste arv ning sisuliselt koormavad samad inimesed süsteemi teist osa: kui 2003. aastal oli 338 kinnipeetavat ja 538 kriminaalhooldusalust 100 000 elaniku kohta, siis 2008. aasta lõpuks 272 kinnipeetavat ning 633 kriminaalhooldusalust 100 000 elaniku kohta.

Joonis 2. Vangide ja kriminaalhooldusaluste arv 100 000 elaniku kohta

17. Ressursid on sisejulgeolekusüsteemis jaotunud ebaühtlaselt, mis muudab kvaliteetse personali värbamise ja hoidmise keeruliseks. 2008. a oli vanglasüsteemis erialase haridusega ametnike osakaal kõigest 35%. Vanglasüsteemi kindlustamiseks nõuetele vastava tööjõuga tuleb tagada konkurentsivõimeline töötasu nii vangistuse kui ka taasühiskonnastamise valdkonna ametnikel. Palgaturu analüüsi kohaselt on ligi pooled (49%) vanglasüsteemi ametnikest 2008. a palgaturu mediaantasemega võrlduses oluliselt (15% või rohkem)

alatasustatud (sh vangistusvaldkonna töödest valvurid, kontaktisikud, korrapidajad; sotsiaalvaldkonna töödest kriminaalhooldajad, sotsiaaltöötajad, psühholoogid). 2008. aastal läbi viidud palkade analüüsis tõi Rahandusministeerium välja, et vanglaametnike palgad vajavad järeleaitamist 14% ulatuses, et palgad oleksid proportsioonis ametikohtade hindamistulemusi arvestades. Hindamistulemuste (ilma ühishindamise tulemusi arvestamata) kohaselt peaksid politsei ja vanglaametnike palgad erinema 14%, kuid reaalselt erinesid 28% (2008 planeeritud palkade andmetel). Ressursside jagunemise aluste läbipaistvamaks muutmise nimel on 2008. aastal läbi viidud sisejulgeoleku (politsei, vanglate) **ametikohtade ühishindamine** avaliku sektori ametikohtade hindamise meetodika alusel. Justiitsministeerium lähtub 2009 aastast alates ametikohtade ühishindamise tulemustest.

Peamised võimalused

18. Eesti peaks vältima nn kontrolliühiskonna teket, mis tähendab aina suurema hulga inimeste sattumist üha pikemaks ajaks kriminaaljustiitsüsteemi võrku, mis on riigile kallis ja pärsib normaalse ühiskonna arengut. Kriminaalpoliitika jaoks on see väljakutse, mille vältimiseks tuleb soodustada vabanenute iseseisvat toimetulekut. Oluliseks korduvkuritegevusega seonduvaks probleemiks on kinnipidamiskohast vabanenud isikute suutmatus kohaneda eluga vabaduses ja seetõttu uute kuritegude toimepanemine. Vabanenu ebapiisava hõivatuse ja positiivsete sotsiaalsete sidemete puudumisega kaasneb kõrgendatud korduvkuritegevuse risk. Seda riski on võimalik maandada läbi ühiskonnaga sidususe suurendamise, s.t karistuse kandmise ajal ja ka karistuse kandmise järgselt tuleb tähelepanu pöörata taasühiskonnastamist võimaldavatele tegevustele.
19. Vanglakaristus on võimalikest alternatiividest kõige kallim ning kohaldada tuleb alternatiivkaristusi. Näiteks 2008. aasta seisuga oli vanglas ca 500 narkosõltlast ehk 20%, kellest osa tuleks kohe suunata sõltuvusravile, mitte vanglasse. Narkomaaniaravi hind kuus on umbes 4000 krooni; üks kuu vanglas maksab riigile aga 14 257 krooni.
20. Alaealiste kriminaalasi kiire menetlemine ning uute menetlusliikide teke. Nii lepiti justiits- ja siseministri kohtumisel kokku, et alaealiste asiade menetluskiirus ei tohi ületada 4 kuud – 2008 a lõpus oli see 3,5 kuud. Alates 2004. aastast on võimalik kriminaalmenetlus lõpetada, kui avalik menetlushuvi pole suur ja kui karistus ei ole otstarbekas. Sellistel alustel (KrMS §§ 202, 203) lõpetatakse aastas ca 15% kuritegudest, valdavalt kasutatakse seda menetlusliiki kehalise väärkohtlemise juhtumites. Alates 2006. aastast on võimalik kriminaalasi lahendada 48 tunniga kiirmenetluse abil – nii lahendati 2008. aastal 2456 (18%) isiku kriminaalasi. Alates 2007. aastast on uue menetlusliigina ka lepitusmenetlus (KrMS § 203¹), mida samuti kasutatakse kõige sagedamini kehalise väärkohtlemise juhtumites. 2008 aastal lõpetati leppimise tõttu 91 isiku kriminaalasi (moodustades 2% lõpetamise põhjustest). Sellist suunda tuleb jätkata - kuritegude kiire ja kvaliteetse lahendamise garantiiks, mille osas edasisi jõupingutusi tuleb teha on:
  - a. kvaliteetsed menetlejad ja eksperdid, sh nende konkurentsivõimeline palk ning spetsialiseerumine;
  - b. ekspertiiside kvaliteet, sh kaasaegsed seadmed ning järjekordade puudumine;
  - c. infosüsteemide tõrgeteta toimimine (registrite ning E-toimiku arendamine);
  - d. menetluse kiirus;
  - e. uudsed sobilikud menetlus- ja karistusliigid.
21. Alates 2003. aastast on süsteemselt läbi viidud **uuringuid ja analüüse** ning oluliselt on edasi arendatud **kriminaalstatistikat**.
  - a. Statistika puhul on jätkuvaks probleemiks andmete puudulikkus (nt seni puuduvad andmed karistuste, ohvrite ja korduvkurjategijate profiili kohta). Sarnaselt kriminaalmenetluse andmetega tuleb korrastada ja viia ühtsetele alustele ka kohtute, eelvangistuse, vangistuse, kriminaalhoolduse ja muude karistuste täideviimist puudutav statistika.
  - b. Eestis on vaid piiratud arv kriminoloogide ning uuringute puhul tuleb kasutada välismaal juba tehtud uurimusi ja analüüse ning teha tihedat koostööd ülikoolidega, teiste riikide teadlastega, eraldi eesmärgiks peab olema üliõpilaste ning doktorantide

kaasamine uuringute tegemisse. (Alates 2006. aastast korraldatakse **kriminoloogia- ja karistusõiguse-alast tudengitööde konkurssi.**)

- c. Probleemiks on, et ohvriuuringsid viiakse enamasti läbi väga harva ning statistika ei anna kuritegevuse tegeliku olukorra kohta täit pilti. Samas oleks võimalik viia läbi lihtsamaid iga-aastaseid ohvriuuringsid (nt Suurbritannias viiakse ohvriuuringsid läbi mitu korda aastas). Jätkata tuleb olulisemate analüüside kirjastamist kriminaalpoliitika uuringute sarjas trükisena.
- d. Seni on vähe kasutatud mõju-uuringuid, mis aitavad vastata küsimusele, kuidas eelnõu muutmine või karistuse leevendamine võib mõjutada kuritegelikkuse olukorda. Eesmärgiks peaks olema vältida kvaliteedi arvelt kiirustades koostatud eelnõusid.
- e. Praegu puuduvad süsteemselt kogutavad andmed selle kohta, kui suure osa kuritegudest panevad toime kõik kriminaalkaristuse saanud isikud või ka need isikud, kelle kriminaalmenetlus otsustati lõpetada. Korduvkuritegevuse ennetamiseks on vajalik teaduslikult uurida karistuse saanud isikute edasist eluteed (käivitada longituuduurimus).
- f. Kuriteoennetuse korraldamiseks ja rahastamiseks on vajalik kehtestada riiklik raamistik korraldusmeetmete eelnõus. Kuriteoennetus peab toimima Euroopa mudelist lähtuvalt, kus vangide arv on väike ning panustatakse sotsiaalsüsteemile.

Peamised ohud

22. Küberkuritegevus on kasvav oht ning üks organiseeritud kuritegevuse liike, mille vastasele võitlusele süsteemset tähelepanu ei ole riigis pööratud.
23. Seoses Eesti kuulumisega Euroopa Liitu ja Schengeni ruumi ning elatustaseme tõusuga võib oodata senisest erineva rassilise, etnilise ja religioosse taustaga immigrantide ja turistide arvu kasvu, mis võib kaasa tuua niisuguste erisustega seotud intsidentide sagenemise.
24. Raskest majanduslikust olukorrast tingitud eelarvete vähendamised alates 2008. a on suurendanud riske, et ülalkirjeldatud võimalusi ei õnnestu realiseerida.

Kriminaalpoliitika eesmärgid

1. Kuritegevuse vähenemine

Indikaator 1: registreeritud kuritegude arv.

(2008. a 50 977 kuritegu).

Sihttase 2013: vähem kui 50 000 kuritegu.

Sihttase 2010: kuritegude arv jätkab langustrendi.

Indikaator 2: kohtueelse menetluse kiirus (arvutatuna mediaani järgi) kriminaalasjades (2008. a 322 päeva).

Sihttase 2013: kohtueelse menetluse kiirus 250 päeva.

Sihttase 2010: kohtueelse menetluse kiirus ei lange.

2. Korduvkuritegevuse vähenemine

Indikaator: Korduvalt vanglasse ja kriminaalhoolduse alla sattunute osakaal.

(2008. a korduvalt vanglas 70% e ~1800 isikut ning kriminaalhoolduses 60% e ~4300 isikut).

Sihttase 2013: Korduvalt vanglasse sattunute osakaal langeb alla 70% ja kriminaalhoolduses alla 60%.

Sihttase 2010: Korduvalt vanglasse ning kriminaalhoolduse alla sattunute osakaal ei tõuse võrreldes 2008. aastaga.

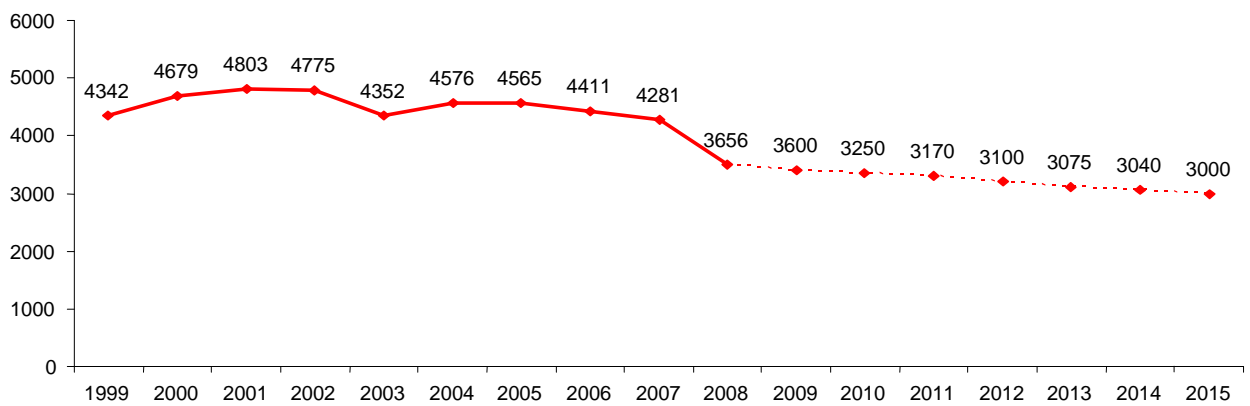
3. Kinnipeetavate arvu vähenemine

Indikaator: kinnipeetavate arv.

(2008 a 3656 kinnipeetavat).

Sihttase 2013: kinnipeetavate arv on langenud 3100-le.

Sihttase 2010: kinnipeetavate arv on langenud 3250-le.

Joonis 3. Kinnipeetavate arvu vähenemine

Vangla	Kinnipeetavate arv 31.12.2006	Kinnipeetavate arv 31.12.2008. a	Kinnipeetavate arv 2010	Kinnipeetavate arv 2012
Tallinn + haigla	1131	1087	950	1000
Harku	135	114	100	-
Murru	1487	564	300	200
Ämari	544	-	-	-
Tartu	926	921	900	900
Viljandi	104	-	-	-
Viru	-	970	1000	1000
Kokku	4327	3656	3250	3100

Kriminaalpoliitika meetmed

Meede 1. Kuritegevuse vastane võitlus

Meede 2. Kvaliteetne ja efektiivne kriminaaljustiitsüsteem

Meede 3. Kriminaalhooldusaluste ja kinnipeetavate taasühiskonnastamine

Meede 4. Vanglate kaasajastamine ning vanglate reformi lõpuleviimine

Õiguskaitse

Tegevusvaldkond hõlmab registrite (ühinguregistrite, kinnistusraamatu, abieluvararegistri, pärimisregistri), reguleeritud õigusametite ja -kutsete (notariameti, kohtutäituriameti, kohtunikuabiameti, advokaadikutse, vandetõlgikutse ja pankrotihaldurikutse) ning riigi õigusabi korraldust ja arendamist.

Tegevusvaldkonna olukorra analüüs

Peamised saavutused

1. **Registrid.** Registrimenetluste tähtajad on mõistlikud. Enamik registritoiminguid saab ettevõtja teha interneti vahendusel ettevõtjaportaali kaudu, 2008. a lisandus võimalus avada ettevõtjaportaali vahendusel asutatavale ettevõtjale pangakonto. 2008. a avati portaali teenused Soome, Belgia ja Portugali ID-kaardi ning Leedu mobiil-ID omanikele. Riigikogu võttis vastu seaduse, millega koondati kõikide FIE-de registreerimine äriregistrisse, tehti MTÜ-dele majandusaasta aruannete avalikustamine kohustuslikuks ning tehti registri-subjektidele kohustuslikuks esitada alates 2010.a majandusaasta aruandeid registrile ainult elektrooniliselt.
2. **Õigusametid ja -kutsed.** Enne üldist majanduslangust lahendati notarijärjekordade probleem tänu notarite arvu suurendamisele ja infotehnoloogilistele arendustöödele. Registritega sidustatud notarite uus infosüsteem e-notar on võitnud auhindu Euroopas ning loob eeldused notaritele registrikannete tegemise pädevuse andmiseks tulevikus.
3. **Riigi õigusabi.** 2008. aastal võttis Riigikogu vastu advokatuuriseaduse ja riigi õigusabi seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduse muudatused jõustuvad 1. jaanuaril 2010. Muudatuste kohaselt saab advokaat keskse rolli riigi õigusabi korraldamisel. Muudatustega seati eemärgiks muuta riigi õigusabi osutajate määramise korraldust selliselt, et riigi õigusabi osutav advokaat määratakse ainult advokatuuri poolt. Urijad ja prokurörid enam advokaatide otsimisega ei tegele. Muudatuse tulemusena kaob neil võimalus valida endale ise sobiv vastane. Lisaks eelnimetatule hakkab muutunud korralduse kohaselt igal aastal pärast riigi-eelarve vastuvõtmist kehtestama riigi õigusabi tasumäärade suurusi advokatuuri juhatus, arvestades seejuures riigieelarvest selleks eraldatud vahendite suurust. Advokatuuril on vajalik oskusteave, millest lähtuvalt on tal võimalik välja töötada ja kujundada olemasolevate eelarvevahendite piires kõige mõistlikumad ja advokaate sõltuvalt asja keerukusest kõige paremini motiveerivad tasumäärad. See muudab riigi õigusabi rahastamise paindlikumaks ning loob eeldused riigi õigusabi osutava advokaadi töö paremaks tasustamiseks.

Peamised probleemid

4. **Registrid.** Registrite pidamine võiks võrreldes tänasega olla oluliselt kuluefektiivsem. Praegu on registripidamine hajutatud kohtu tööpiirkondade kaupa üle Eesti, notarid ja registritöötajad teevad registrite alal dubleerivat tööd, ei kasutata täielikult ära infosüsteemide võimalusi, registripidamise suured kulud (sh sellega hõivatud ametikohtade arv) ei võimalda tõsta kohtunikuabide ja muudele registritöötajate suhteliselt madalat töötasu konkurentsivõimelisele tasemele. Õiguskindlate registrite digitaalandmete osatähtsuse suurendamine nõuab tänasega võrreldes suuremat tähelepanu ja ressursse elektrooniliste registrite turvalisusega seotud küsimustele.
5. **Õigusametid ja -kutsed.** Kohtutäituriametil, pankrotihalduri- ja vandetõlgikutsel puudub piisav enesekorralduslik alge. Vandetõlgiteenus ei ole atraktiivne ega tagatud. Tänane vara müügiviis täite- ja pankrotimenetluses on liiga suletud ega taga parimat hinda.
6. Mitmed notarite ametitoimingute tasumäärad ei kata vastavate toimingute tegemise kulusid. Notarite vähene osatähtsus või selle puudumine vaidluste kohtuvälisel lahendamisel, registrite pidamisel ning dokumentide apostille`iga kinnitamisel.

7. Majandus- ja kutsetegevusena on võimalik õigusteenust osutada väljaspool reguleeritud kutset. Selle tulemusena pakuvad õigusteenust isikud, kellel puudub vastav kvalifikatsioon, kes ei täienda enda teadmisi täiendõppega, kes välistavad lepinguga oma vastutuse tekitatava kahju eest, kes ei väldi huvide konflikte ega kliendi õiguste omandamist, kelle üle puudub riiklik või enesekorralduslik järelevalve ning kes on advokatuurist välja heidetud. Sellise tegevusega tekitatava kahju suurust on raske ülehinnata, peamiseks kannatajaks on just lihtsamad ja vähemkindlustatud inimesed, kellel puuduvad üldjuhul teadmised ja oskused eristada erinevaid õigusteenuse pakkujaid ning valida endale kohane teenuseosutaja.
8. Reguleeritud õigusametid ja -kutsed on üksteisele liiga suletud. Süsteemi ilmestab ameti- ja kutseeksamite killustatus ja paljusus.
9. **Riigi õigusabi.** Advokaatide vähene huvi riigi õigusabi osutamise vastu, mille tulemuseks on riigi õigusabi madal kvaliteet. Riigi õigusabi korraldamiseks ja advokaatide tasustamiseks eraldatud summad riigieelarves ei ole piisavad konkurentsivõimeliste tasumäärade kehtestamiseks. Arvestades, et riigi õigusabi kaudu osalevad kaitsjad enamikus kriminaalasjades (sh alates eeluurimisest), ei ole riigi õigusabile eraldatavad vahendid mõistlikus proportsioonis ega tasakaalus riiklikule süüdistusele (prokuratuurile) eraldatavate vahenditega.

Peamised võimalused

10. **Registrite** peamiseks võimalusteks on organisatoorsed ja institutsionaalsed muudatused, mille tulemusena koondatakse registripidamine ühte või kahte keskusesse, notaritele antakse üle osa registrikannete tegemine, vähendatakse registrit pidavate ametnike arvu ja suurendatakse nende kvalifikatsiooni ja töötasu. Tulevikus võib kaaluda samasse või sarnasesse keskusesse riigi õigusabi määramiste ja muude hagita menetluste koondamist. Samal ajal tuleb investeringute abil suurendada õiguskindlate elektrooniliste registrite turvalisust.
11. Viia suhtlemine registriga täielikult või suures osas elektrooniliseks. Suurendada ettevõtjaportaali kaudu tehtavate toimingute osakaalu läbi soodsamate riigilõivude.
12. Töötada välja ühtne ettevõtete elektrooniline aruandlussüsteem, mille tulemusena on riigil võimalik aruandlusandmeid riskasutada. Selle tulemusena vähendatakse ettevõtjate aruandluskoormust riigi ees.
13. **Õigusametid ja -kutsed.** Luua kohtutäituritele ja pankrotihalduritele enesekorralduse põhimõttel tegutsev avalik-õiguslik kutsekoda. Viia täite- ja pankrotimenetlustes toimuvad varamüügid internetioksjoni keskkonda.
14. Koondada dokumentide apostille'iga kinnitamisid kõikides valdkondades notarite kätte. Laiendada notarite pädevust ning luua Notarite Koja juurde alaline vahekohus.
15. Majandus- ja kutsetegevusena õigusteenuste osutajate ning nende teenuse kvaliteedi tõstmine, sealhulgas kaaluda, kas koondada kõik õigusteenuste osutajad advokatuuri või reguleerida advokatuuriväline õigusteenuse osutamine (nt miinimumstandardina juristieksami läbimine).
16. **Riigi õigusabi.** Luua eeldused riigi õigusabi osutajate konkurentsivõimelisemaks tasustamiseks viies riigi õigusabi jaoks eraldatava riigieelarvelise eraldise mõistliku proportsiooni riikliku süüdistusele kulutatavate summadega.

Peamised ohud

17. Paljud notarid võivad sattuda majandusraskustesse, kui kahjumis olevate ametitoimingute notaritasusid ei korrigeerita. Notarikandidaaditeenistuse regulatsiooni muutmata jätmisel võib Notarite Koda sattuda majandusraskustesse.
18. Riigi õigusabi eraldiste vähendamise või pikalt samale tasemele jätmise korral võib advokaatide huvi riigi õigusabi osutamise vastu veelgi väheneda. Sellisel juhul on ohus muudetud riigi õigusabi süsteemi edukas rakendumine ning riigi õigusabi kvaliteet võib paranemise asemel halveneda.
19. Elektrooniliste registrite turvalisus.
20. Notaritele õiguskindlatesse registritesse kannete tegemise õiguse andmine võib vähendada nende registrite usaldatavust.

Õiguskaitse eesmärk: hästi toimiv õiguskaitstesüsteem

Indikaatorid

Sihttasemed aastaks 2013

- Registrites on läbi viidud institutsionaalsed ja struktuuraalsed muudatused, mille tulemusena on vähendatud registrite pidamisega kaasnevaid jooksvaid tegevuskulusid ning selle arvelt on suurendatud registrite infotehnoloogilisi investeeringuid ja töstetud registritöötajate töötasu konkurentsivõimelisemale tasemele;
- Suhtlus registritega toimub elektrooniliselt või notari vahendusel, notarid teevad mitmeid registrikandeid otse registritesse;
- Rakendunud ettevõtete elektrooniline aruandlussüsteem, mille tulemusena on vähenenud ettevõtjate aruandluskoormus riigi ees;
- Korrastatud on vandetõlgi kutset, suurendatud selle populaarsust ja kättesaadavust;
- Kohtutäiturite ja pankrotihaldurite avalik-õiguslik koda on enesekorralduslikul põhimõttel tööle rakendunud;
- Riik on andnud dokumentide apostille`iga kinnitamisest kõikides valdkondades notaritele üle, Notarite Koja juures tegutseb alaliselt vahekohus;
- Reguleeritud on advokatuuriväliste õigusteenuste osutajate tegevus;
- Oluliselt on suurenenud riigi õigusabi osutavate advokaatide ring.

Sihttasemed aastaks 2010

- Rakendunud on elektroonilise aruandlussüsteemi I etapp – ettevõtete majandusaruannete osa üldiste ettevõtlusliikide jaoks, kõik aruanded laekuvad registrile elektrooniliselt;
- MTÜ-d esitavad ja avalikustavad aruanded registris;
- Kõik registreeritud FIE-d on koondatud äriregistrisse;
- Korrigeeritud on kahjumit tootvate notaritoimingute notaritasusid, notarite kandidaaditeenistus on muudetud Notarite Kojale vähem koormavaks;
- Vastu on võetud kohtutäiturite ameti ja pankrotihaldurite kutse enesekorraldust korrastavad seadusmuudatused;
- Abielude sõlmimine ja lahutamine ning tsiviilvaidluste kohtuväline lahendamine on võimalik notarite vahendusel;
- On korrastatud ameti- ja kutseeksamite süsteemi ning loodud eeldused reguleeritud õigusametite ja –kutsete vaheliseks liikumiseks;
- Riigi õigusabi korraldamisel on keskne roll advokatuuril, kes määrab advokaate ja kehtestab riigi õigusabi tasumäärad.

Õigusemõistmine

Tegevusvaldkond hõlmab kohtupidamise sujuvuse ning kiire ja tõhusa menetluse tagamist.

Tegevusvaldkonna olukorra analüüs

Peamised saavutused

1. Alates 01.01.2006 jõustunud kohtupiirkondade ühendamisest on Eestis neli piirkondlikku maakohut varasema kuueteistkümne asemel ja kaks piirkondlikku halduskohut varasema nelja asemel. Alates 01.01.2009 jõustunud Viru Ringkonnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu tööpiirkondade ühendamisest on Eestis kaks ringkonnakohtu varasema kolme ringkonnakohtu asemel. Muudatuse eesmärgiks oli ühtlustada koormusi, lühendada menetlustähtaegu, suurendada paindlikkust ja võimaldada spetsialiseerumist.
2. 2008. aasta jooksul töötati välja ja rakendati elektrooniline maksekäsmenetlus. Alates 01.01.2009 esitatakse maksekäsuavaldusi ainult elektrooniliselt ning neid menetleb Pärnu Maakohtu Haapsalu kohtumajas tööle hakanud maksekäsu keskus.
3. 2008.a rakendati kohtute juhtimises pilootprojektina tulemusrahastamist. Esimese astme kohtutele eraldati baaseelarvele lisaks teatud rahasumma tingimusel, et kohus kasutab seda raha sihtotstarbeliselt kohtu seatud eesmärkide saavutamiseks. Kõik maakohud seadsid endale eesmärgiks vanade menetlusasjade hulga vähendamise ning seeläbi menetlustähtaegade lühendamise, samuti maksekäsmenetluse tõhustamise. Pilootprojekt oli edukas - Tartu Maakohus vähendas arvestusliku keskmist menetlusaega nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades ligikaudu 15%. Harju Maakohtul vähenesid samad näitaja aga 29%. Õigusemõistmise valdkonnas saavutas kõige suurema edu Viru Maakohus, kus vanade asjade osakaal oluliselt vähenes kõikides menetlusliikides, sealhulgas oli temal ainukesena tsiviilasjade menetlemise jõudlus positiivne (120,7%). Viru Maakohus vähendas arvestuslikku keskmist menetlusaega nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades ligikaudu 22 %. Tulemusrahastamise rakendamisega tõhustasid kõik maakohud möödunud aastal jõudsalt maksekäsuasjade menetlemist. Kui 2007.a suutsid maakohud lahendada kokku 10 449 maksekäsuasja, siis eelmisel aastal lahendati kokku 39 832 maksekäsuasja ehk ligikaudu neli korda rohkem.
4. Positiivse külje pealt tuleks ära märkida ka seda, et halduskohtu menetlustähtajad on võrreldes maakohutute vastavate näitajatega oluliselt lühemad. 2008.a lühenes haldusasja keskmine menetlusaeg 21 päeva võrra 123 päevale.

Peamised probleemid

5. Kohtusüsteemi probleemiks on selle suutlikkus tagada õigusemõistmise korrakohane toimimine. Kehtiva kohtute seaduse alusel toimiv kohtusüsteem on ennast suuresti ammendanud ega sobi väiksele ning kuluefektiivselt toimivale riigile. Kõige olulisemaks puuduseks tänases kohtusüsteemis võib pidada seda, et seal puuduvad mõistlikud eeldused süsteemisese vastutustunde tekkimiseks, mis ei soosi kohtusüsteemi arengut ning mis seab küsimärgi alla kogu süsteemi jätkusuutlikkuse. Ühest küljest ei juhi kohtusüsteem ennast efektiivselt ise ning teisest küljest ei ole kellelgi kohtusüsteemist väljast võimalik seda juhtida. Olukord, kus vastutus kohtusüsteemi toimimise eest on jagatud täitevvõimu ja kohtuvõimu vahel, on toonud kaasa vastutuse hajumise – selline olukord ei soosi kohtuvõimu enesekorraldusliku alget ega süsteemisese vastutustunde tekkimist.
6. Kohtusüsteem ei suuda jätkuvalt tagada õigusemõistmist mõistliku aja jooksul. 31.12.2008.a seisuga oli maakohutute menetluses kaks või enam aastat vanu kriminaalasju kokku 252 ning neli või enam aastat vanu kriminaalasju kokku 102. Kolm või enam aastat vanu tsiviilasju oli 943 ning viis või enam aastat vanu tsiviilasju oli 284. Halduskohtute käes on enam kui aasta vanu haldusasju kokku 128.
7. Kohtusüsteemi tegeliku olukorra hindamiseks võttis Justiitsministeerium 2008.a kasutusele statistilise näitaja - kohtuasjade arvestuslik keskmine menetlusaeg. See näitaja fikseerib

mingil ajahetkel (näiteks kalendriaasta lõpp) kohtus menetluses olevate asjade menetluses oleku keskmist aega. Näitaja arvutatakse alljärgneva valemi järgi $(X * A + Y * B) / (X + Y)$, kus X – arvestusperioodil (kalendriaasta) lahendatud asjade arv;

A – arvestusperioodil lahendatud asjade keskmine menetlusaeg päevades;

Y – arvestusperioodi lõpu seisuga (31.12.) lahendamata asjade arv, mis on olnud menetluses kauem kui arvestusperioodil lahendatud asjade keskmine menetlusaeg (kauem kui A);

B – lahendatud asjade keskmisest menetlusajast kauem menetluses olnud asjade (Y) keskmine menetluses oleku aeg päevades.

Menetluses olevate asjade arvestuslik keskmine näitab ära kohtu suutlikust menetluses olevate asjade, sh vanade asjade, lahendamisel. Arvestuslik keskmine menetlusaeg oli 31.12.2008.a seisuga tsiviilkohtumenetluses hagiastades 243 päeva ning kriminaalmenetluse üldmenetlustes 515 päeva. Jätkuvalt on kõige kehvamate näitajatega Viru Maakohus, kus eelnimetatud näitajad olid vastavalt 320 ja 715 päeva.

8. Nii maakohute kui ka halduskohtute jõudlus (lahendatud ja saabunud asjade arvu suhe) oli 2008.a negatiivne. Jõudlus oli nii tsiviil- kui kriminaalasjades 95,7 % ning haldusastades 89,1 %. Sellise jõudluse juures ei ole kohtusüsteem jätkusuutlik ning see võib tuua kaasa olukorra halvenemise tulevikus.
9. Kohtuametnike palgakorraldus. 2009. a alguse seisuga on üle 60% mittejuriidilist kõrgharidust eeldavatel ametikohtadel töötavatest kohtuametnikest 2008. a palgaturu mediaaniga võrreldes oluliselt madalamalt (15% või rohkem) tasustatud. Juriidilist kõrgharidust eeldavatest ametikohtadest on kõige kriitilisemas olukorras kohtukonsultandid, kellest kolmandik on juristide palgaturu mediaaniga võrdluses märksa madalamalt (15% või rohkem) tasustatud ning kelle ametikohtadele on seetõttu keeruline leida nõuetel vastavat personali (ca 25%-ile ametikohtadest ei ole olnud võimalik leida juriidilise kõrghariduse lõpetanud töötajaid).

Peamised võimalused

10. Põhiväärtusi järgiva ja korrakohaselt toimiva kohtusüsteemi arengu tagamiseks on oluline korrastada kohtusüsteemi ülesandeid ja struktuuri, arendada kohtusüsteemi rahastamist ja kohtuhaldust, samuti kohtute tööprotsesse, süvendada kohtusüsteemi enesekorralduslikku alget ja süsteemisest vastutustunnet ning edendada kohtusüsteemi personalipoliitikat, sealhulgas muuta tugipersonali palgatase konkurentsivõimeliseks. Eelnimetatu saavutamiseks on vajalik olemasoleva kohtute seaduse põhjalik muutmine.
11. Õigusmõistmist toetavate infotehnoloogiliste lahenduste arendamine ja laiem kasutuselevõtt.

Peamised ohud

12. Kehtiva kohtute seaduse alusel toimiva kohtusüsteemiga jätkamise korral ei ole tagatud põhiväärtusi järgiv ja korrakohaselt toimiv õigusmõistmine, olukord võib tulevikus halveneda veelgi. Mõistliku aja jooksul ei ole võimalik saada kohtulahendit ning suureneb Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt Eesti riigi suhtes tehtavate negatiivsete otsuste arv.
13. Võib suureneda surve õigusvaidluste lahendamiseks alternatiivsete õigusvastaste meetmetega (n omakohus jms).
14. Kohtute IT-arenduste väljaarendamise kulu ei jõua riik katta.
15. Raskest majanduslikust olukorrast tingitud eelarvete vähendamised alates 2008. a on suurendanud ülalkirjeldatud ohte ja riske.

Õigusmõistmise eesmärk: korrakohane õigusmõistmine mõistliku aja jooksul

Indikaatorid: keskmised arvestuslikud menetlusajad kriminaal-, tsiviil- ja haldusastades menetlemisel.

(2008 aastal:

- keskmine arvestuslik menetlusaeg kriminaalasjade menetlemisel maakohtus:

- üldmenetluste asjad – 515 päeva;
- lihtmenetluse asjad – 56 päeva.
- keskmine arvestuslik menetlusaeg tsiviilasjade menetlemisel maakohtus (sh hagita asjad): 236 päeva;
- keskmine arvestuslik menetlusaeg haldusajade menetlemisel esimese astme kohtus:
  - halduskohtumenetluse asjad – 132 päeva.)

Sihttase aastaks 2013

- Keskmine arvestuslik menetlusaeg kriminaalasjade menetlemisel maakohtus:
  - üldmenetluste asjad – 125 päeva;
  - üldmenetluse asi, kus süüdistatav on vahi all või alaealine – asja kohtulik arutamine algab 6 nädala jooksul alates asja esitamisest kohtusse;
  - lihtmenetluse asjad – 30 päeva.
- Keskmine arvestuslik menetlusaeg tsiviilasjade menetlemisel maakohtus:
  - üldmenetluse asjad, sh hagita asjad – 100 päeva;
  - lihtsustatud menetluse asjad – 80 päeva.
- Keskmine arvestuslik menetlusaeg haldusajade menetlemisel esimese astme kohtus:
  - halduskohtumenetluse asjad – 100 päeva.

Sihttase aastaks 2010

- Õigusemõistmise olukord ei ole oluliselt halvenenud võrreldes 2008. aastaga, on suudetud minimeerida keerulisest majandusolukorrast tingitud õigusemõistmise eelarvemahu vähenemiste mõju.

Õiguspoliitika

Riigi peamiseks eesmärgiks õiguspoliitika alal on maailma kõige parema õiguskorra loomine. See tähendab keskendumist nii õigusloomeprotsessile ning õiguskorra pidevale hindamisele eesmärgiga tagada olemasolevate ja loodavate õigusnormide kestvalt paranev kvaliteet ning sisuliselt kõigis määratletud tegevusvaldkondades maailmas seni avastatud parimate õiguslike lahenduste käivitamist Eestis. Seejuures tähendab kvaliteet põhiõiguste materiaalsel tagatust, seda tagava õiguskorra toimimise kiirust ning efektiivsust nii riigi kui inimese jaoks.

Justiitsministeeriumi missiooniks õiguspoliitika valdkonnas on niisiis:

- (a) ministeeriumi enda õigusloometegevuse tulemusena ning
- (b) teiste ministeeriumite õigusloometegevuse juhtimise kaudu luua Põhiseadusest lähtuv eesmärgipärane, efektiivne ning teiste riikidega võrreldes konkurentsivõimeline õigussüsteem, mis on isikutele piisavalt kättesaadav.

See hõlmab riigi õiguspoliitika elluviimist ja kavandamist, õigusloome koordineerimist ning õigusaktide terviktekstide koostamist.

Õiguspoliitika all mõistetakse ühiskondliku ja poliitilise elu teadlikku ja eesmärgistatud kujundamist kehtestatud õigusaktide kaudu. Seega on õigus spetsiifiline juhtimisinstrument poliitiliste otsuste elluviimiseks, iga õigusnorm on mingi valdkonna poliitika elluviimise vahend.

Õiguspoliitika juhtimisega kaasnev eesmärk on tagada poliitilistele otsustajatele ülevaade sellest, millised on üldse mõeldavad valikud õiguskorra kujundamisel, missuguseid lahendeid saab pidada juriidiliselt soovitavaks ning luua võimalused õigusaktide toimivuse pidevaks perioodiliseks hindamiseks.

Õigusriik on mitte üksnes poliitiline, vaid ka kultuuriline mõiste. Õigussüsteem saab olla efektiivne ainult juhul, kui selle pakutavaid võimalusi piisavalt teatakse ja neid kasutatakse – seega on õiguspoliitika valdkonna üheks eesmärgiks elanike piisav õigusteadlikkus. Toimiva õigussüsteemi oluliseks osaks, eriti väikeriigis nagu Eesti, on adekvaatne omakeelne mõisteaparaat, seetõttu tegeleb Justiitsministeerium erinevalt paljude riikide sarnastest asutustest ka õiguskeele küsimustega.

Tegevusvaldkonna olukorra analüüs

Peamised saavutused

1. Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakond ning struktuuriüksused, mis on varem täitnud osakonna praeguseid funktsioone (avaliku õiguse osakond, eraõiguse osakond, õigusloome meetodika osakond, majandusõiguse osakond jne), on seni keskendunud peaasjalikult Justiitsministeeriumi enda vastutada olevate õigusaktide koostamisele. Alates 1990-ndate aastate algusest on ministeeriumi õigusloomeüksused tegelenud peamiselt õigussüsteemi üldosa reformimisega, et tagada põhiseaduspärane regulatsioon.
2. Ministeeriumi õigusloometegevuse kvaliteeti võib hinnata suhteliselt heaks, kvaliteedi on taganud teaduspõhisus ja võrdlevad uuringud.
3. On loodud euroopalik eraõiguse süsteem – nüüdisaegsete seadustega on kaetud tsiviilseadustiku üldosa, võlaõigus, asjaõigus, pärimisõigus, ühinguõigus ning tsiviilkohtumenetluse-, täitemenetluse- ja maksejõuetusõigus.
4. Ka avaliku õiguse valdkond on valdavalt hõlmatud arvestataval tasemel regulatsioonidega: haldusmenetluse seadus, asendustäitmise ja sunniraha seadus, riigivastutuse seadus, kohtute seadus, riigikontrolli seadus, õiguskantsleri seadus, kohtutäituri seadus, halduskohtumenetluse seadustik, põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus, halduskoostöö seadus, riigi õigusabi seadus.

Peamised probleemid

5. Lõpetamata on perekonnaõiguse valdkonna reform.
6. Puuduvad selgelt kokkulepitud kriteeriumid valdkondade arengu jälgimiseks, samuti pikaajalised poliitiliselt legitimeeritud arengueesmärgid. Seetõttu on Justiitsministeerium esitanud Vabariigi Valitsusele valdkonna arengukava Õiguspoliitika arengusuunad.
7. Puudub toimiv õigusaktide mõjude analüüsi süsteem ning kokkulepitud standard seaduseelnõude kvaliteedi hindamiseks.
8. Justiitsministeeriumil on küll formaalselt ülesanne juhtida Vabariigi Valitsuse õiguspoliitika kujundamist, kuid puuduvad reaalsed toimivad hoovad selle ülesande täitmiseks.
9. Andmekaitse Inspeksiooni (AKI) suutlikkus temale pandud ülesandeid täita vajab tõhustamist, eelkõige tuleb tagada konkurentsivõimeline palgatase ja tõhustada töökorraldust valdkonnapõhise spetsialiseerumise abil. 2008. aastal oli AKI keskmine palk 19 800, sealjuures on 26% ametikohtadest täitmata 2009 veebruari seisuga ning 2008. a personalivoolavus 30%.
10. Ei toimu süsteemset elanikkonna õigusteadlikkuse jälgimist ja tõstmist. Õigusteabe kättesaadavus vajab parandamist, kuna õigusteave on erinevate infosüsteemide vahel hajutatuna laiali, raskesti leitav ja süstematiseerimata.
11. Eesti Vabariigi ministeeriumites õigusloome eest vastutavate ametnike ettevalmistus ja kvaliteet on tõusnud, kuid jätkuvalt tuleb panustada nõuetele vastavate juristide värbamiseks ja hoidmiseks konkurentsisektoriga võrdväärse töötasu maksmisesse. Näiteks turuvõrdluse kohaselt sai 40 % Justiitsministeeriumi juristidest turu konkurentsisektoriga (2009 a palgavõrdlus Fontese 2008. a palgauuringu andmetega) võrreldes üle 10% madalamat palka. Samuti tuleb tõhustada õigusloome protsessi (ja planeerimist), et täita eeldused õiguslike otsuste kvaliteedi tagamisel.

Peamised võimalused

12. Õiguspoliitika üldjuhtimise, õigusloome metoodika, õigusaktide mõjuanalüüsi ja normitehnilise ning keelelise kvaliteedi tagamise vallas on Justiitsministeerium suutnud oma ülesandeid seni täita suhteliselt kesiselt. Teiste ministeeriumide õiguspoliitiliste otsuste hindamisel ja suunamisel on keskendunud peaaesjalikult normitehnikale ja õiguskeelele. See valdkond peab muutuma lähiaastatel tugevamaks – Justiitsministeerium peab õiguspoliitilisi otsuseid märksa mitmekülgsemalt suunama ja juhtima.
13. Õigusaktide kvaliteedi parandamiseks tuleb iga seaduseelnõu koostamisse juba väljatöötamiskavatusel ning kontseptsiooni etapis kaasata piisavalt ning piisava ettevalmistusega juriste. Igas ministeeriumis tuleb määrata üksus, mis vastutab õigusaktide kvaliteedi eest. Samuti tuleb tagada iga ministeeriumi menetlusreeglites ja Vabariigi Valitsuse asjaajamiskordades tervikuna, et õigusaktide kvaliteedi eest vastutavatel üksustel, sh normitehnika- ja keeleekspertidel, oleks piisavalt aega õigusaktide eelnõude läbivaatamiseks ning et nende märkusi ka tegelikkuses arvesse võetaks.
14. On vaja luua terviklik nägemus piiriülese eraõiguse küsimustes nagu EL ühinguõigus, EL lepinguõiguse kodifitseerimine, rahvusvaheline eraõigus.
15. Avaliku õiguse valdkonnas vajab põhimõttelist reformi korrakaitseõigus, samuti avalik teenistus, majandushaldusõigus ja planeeringute õiguskorraldus. Ka paljud riigiorganite pädevust käsitlevad õigusaktid vajaksid moderniseerimist – sisuliselt tuleks ellu viia varem kavandatud, kuid teostamata jäänud halduskorraldusõiguse reform.

Õiguspoliitika eesmärk: eraelu kaitse, sõna- ja teabevabadus

Indikaator: staatus maailma vabaduse edetabelis (www.freedomhouse.org).

2010 sihttase: staatus „vaba“.

2013 sihttase: staatus „vaba“.

Indikaator: staatus maailma pressivabaduse edetabelis (www.freedomhouse.org).

2010 sihttase: staatus „vaba“

2013 sihttase: staatus „vaba“

Indikaator: meedia usaldusväärsus (<http://www.worldvaluessurvey.org/>, EMOR)

2010 sihttase: usaldusväärsus jääb samaks

2013 sihttase: usaldusväärsus tõuseb 5%

Õiguspoliitika eesmärk: efektiivne avalik haldus

Indikaator: Riigivalitsemise kulud ühe elaniku kohta

2010 sihttase: kulu jääb 2009. a tasemele

2013 sihttase: kulu väheneb 5%

Õiguspoliitika eesmärk: usaldusväärne riik

Indikaator: Avaliku teenistuse usaldusväärsus (<http://www.worldvaluessurvey.org/>, EMOR)

2010 sihttase: usaldusväärsus jääb samaks

2013 sihttase: usaldusväärsus tõuseb 5%

Indikaator: Peamiste poliitiliste institutsioonide – Vabariigi Valitsus, Riigikogu, erakonnad – usaldusväärsus (<http://www.worldvaluessurvey.org/>, EMOR)

2010 sihttase: usaldusväärsus jääb samaks

2013 sihttase: usaldusväärsus tõuseb 5%

Õiguspoliitika eesmärk: konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond

Indikaator: Eesti koht Maailmapanga Doing Business edetabelis (www.doingbusiness.org). (2009. a 22, arvestamata uut Töölepingu seadust).

2010 sihttase: 20

2013 sihttase: 15

Indikaator: Eesti koht Maailma Majandusvabaduse Indeksis (arvestatakse kahe erineva organisatsiooni indeksit: The Fraser Institute (<http://www.freetheworld.com>) / The Heritage Foundation (<http://www.heritage.org/index/Ranking.aspx>))

2010 sihttase: 11 / 13

2013 sihttase: 9 / 10

Meetmed:

Meede 1. Õiguslike otsuste kvaliteedi tagamine

Meede 2. Õigusteadlikkuse suurendamine

Meede 3. Halduskorralduse alase regulatsiooni arendamine

Meede 4. Põhiõiguste kaitse alase regulatsiooni arendamine

Meede 5. Ettevõtluskeskkonna alase regulatsiooni arendamine

Eesmärkide ja meetmete seosed

TEGEVUSVALDKONNA EESMÄRGID	MEETMED
KRIMINAALPOLIITIKA	
1. Kuritegevuse vähenemine	Meede 1. Kuritegevuse vastane võitlus
	Meede 2. Kvaliteetne ja efektiivne kriminaaljustiitsüsteem
2. Korduvkuritegevuse vähenemine	Meede 3. Kriminaalhooldusaluste ja kinnipeetavate taasühiskonnastamine
	Meede 4. Vanglate kaasajastamine ning vanglate reformi lõpuleviimine
3. Kinnipeetavate arvu vähenemine	Meede 1. Kuritegevuse vastane võitlus
ÕIGUSEMÕISTMINE	
4. Korrakohane õigusemõistmine mõistliku aja jooksul	5. Kohtuvõimu süsteemisisese vastutustunde ja arenemisvõime ning õigusemõistmise efektiivsuse suurendamine
ÕIGUSKAITSE	
5. Hästi toimiv õiguskaitstesüsteem	6. Õiguskaitstesüsteemi arendamine
ÕIGUSPOLIITIKA	
6. Eraelu kaitse, sõna- ja teabevabadus	Meede 7. Põhiõiguste kaitse alase regulatsiooni arendamine
7. Efektiivne avalik haldus	Meede 8. Õiguslike otsuste kvaliteedi tagamine
	Meede 9. Halduskorralduse alase regulatsiooni arendamine
8. Usaldusväärne riik	Meede 9. Halduskorralduse alase regulatsiooni arendamine
	Meede 10. Õigusteadlikkuse suurendamine
9. Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond	Meede 11. Ettevõtluskeskkonna alase regulatsiooni arendamine